

**Референдум өткізу кезінде аккредиттелген
қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес
ұйымдардың өкілдерінің қатысуы**

**Участие представителей аккредитованных
общественных объединений и
некоммерческих организаций при проведении
референдума**

Референдум өткізу кезінде аккредиттелген қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес ұйымдардың атынан өкілдік ететін Қазақстан Республикасының азаматтары, сондай-ақ шет мемлекеттерден және халықаралық ұйымдардан аккредиттелген байқаушылар, шетелдік бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдері қатыса алады.

Осы аталған адамдарды аккредиттеу тәртібі, сондай-ақ олардың құқықтары мен міндеттері «Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Қазақстан Республикасының Конституциялық заңына және Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес айқындалады.

Референдум комиссияларының жұмысына араласуға жол берілмейді.

---

*«Республикалық референдум туралы» Қазақстан Республикасы
Конституциялық заңының 6-бабының 4-тармағы*

Гласность при организации и проведении республиканского референдума

При проведении референдума могут присутствовать граждане Республики Казахстан, представляющие аккредитованные общественные объединения, некоммерческие организации, а также аккредитованные наблюдатели от иностранных государств и международных организаций, представители иностранных средств массовой информации.

Порядок аккредитации, а также права и обязанности указанных лиц определяются в соответствии с Конституционным законом Республики Казахстан «О выборах в Республике Казахстан» и законодательством Республики Казахстан.

Вмешательство в работу комиссий референдума не допускается.

---

*Пункт 4 статьи 6 Конституционного закона Республики Казахстан
«О республиканском референдуме»*

Ұйымдарды аккредиттеу

Жарғылық қызметіне сайлауды байқау жөніндегі қызметті жүзеге асыру жататын қоғамдық бірлестіктер, коммерциялық емес ұйымдар аккредиттеуге жатады.

Республикалық қоғамдық бірлестіктер мен коммерциялық емес ұйымдарды аккредиттеуді Орталық сайлау комиссиясы, өңірлік және жергілікті ұйымдарды - аумақтық сайлау комиссиялары жүзеге асырады.

Аккредиттеудің мерзімі – 1 жыл

***Анықтама:** Аккредиттеу үшін: нысан бойынша өтініш, сайлауға байқауды жүзеге асыру құқығын растайтын жарғыдан үзінді көшірме қажет.*

Аккредиттеуден бас тартуға немесе аккредиттеудің күшін жоюға негіздер:

1. құжаттардың толық тізбесінің ұсынылмауы;
2. жарғының талаптарға сәйкес келмеуі (сайлауды байқау жөніндегі қызметті жүзеге асыру жөніндегі құқықтың болмауы);
3. қоғамдық бірлестік, коммерциялық емес ұйым қызметінің тоқтатыла тұруы не тоқтатылуы.

Аккредитация организации

Аккредитации подлежат общественные объединения, некоммерческие организации, к уставной деятельности которых относится осуществление деятельности по наблюдению за выборами. Аккредитация республиканских общественных объединений и некоммерческих организаций, осуществляется Центральной избирательной комиссией, региональных и местных – территориальной избирательной комиссией.

Срок аккредитации – 1 год

Справочно: Для аккредитации требуется: заявление по форме; выписка из устава, подтверждающая право осуществлять наблюдение за выборами.

Основания для отказа в аккредитации или аннулирования аккредитации:

1. непредставление полного перечня документов;
2. несоответствие устава (отсутствие права осуществления наблюдения за выборами);
3. деятельность общественного объединения, некоммерческой организации приостановлена либо прекращена.

Аккредиттелген қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінің дауыс беру күні байқау референдум учаскелерінде болуы

Дауыс беру күні дауыс беруге арналған сайлау учаскесі ашылған кезден бастап және сайлаушылардың дауыстарын санау кезінде дауыс беру нәтижелері анықталғанға дейін сайлау учаскесінде бір мезгілде:

- қызметтік куәлігі мен редакцияның тапсырмасы болған кезде әрбір бұқаралық ақпарат құралынан бір-бір өкілден, әрбір телеарнадан үшеуден аспайтын өкіл;
- аккредиттелген қоғамдық бірлестіктен, коммерциялық емес ұйымынан бір-бір байқаушыдан;
- аудармашы бірге жүруге құқылы шет мемлекеттер мен халықаралық ұйымдардың байқаушылары қатысуға құқылы.

---

*«Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Конституциялық заңы
20-бабының 8-тармағы*

Присутствие представителей аккредитованных общественных объединений и некоммерческих организаций в день голосования на участках референдума

В день голосования с момента открытия избирательного участка для голосования и до установления результатов голосования при подсчете голосов избирателей на избирательном участке вправе одновременно присутствовать:

- по одному представителю от каждого средства массовой информации, не более трех представителей от каждого телеканала при наличии служебного удостоверения и задания редакции;
- по одному наблюдателю от аккредитованного общественного объединения, других некоммерческих организаций Республики Казахстан;
- наблюдатели иностранных государств (в т.ч. иностранные СМИ) и международных организаций, которых вправе сопровождать переводчик.

---

*пункт 8 статьи 20 Конституционного
закона «О выборах в Республике Казахстан»*

Аккредиттелген қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінің құқықтары

- 1) сайлау комиссиясының отырысына қатысуға;
- 2) дауыс беруге, соның ішінде үй-жайдан тыс жерде дауыс беруге қатысқан сайлаушылардың саны туралы ақпарат алуға;
- 3) дауыс беруді өткізу және дауыстарды санау кезінде тиісті сайлау учаскесінің дауыс беруге арналған үй-жайында болуға;
- 4) тасымалданатын сайлау жәшігін бақылап жүруге, соның ішінде оларды тасымалдау кезінде көлік құралында болуға;
- 5) сайлау учаскесінде, дауыс беруге арналған пунктте дауыс беру барысын, дауыстарды санау және дауыс беру нәтижелерін ресімдеу рәсімін барлық аталған рәсімдерді анық көру мүмкіндігін қамтамасыз ететін жағдайларда байқауға;
- 6) тиісті сайлау комиссиясының және (немесе) оның мүшелерінің шешімдеріне, іс-әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) жоғары тұрған сайлау комиссиясына немесе сотқа шағымдануға;
- 7) сайлаушылардың дауыс беруге арналған үй-жайға келу мүмкіндігі болмаған жағдайда олардың дауыс беруге арналған үй-жайдан тыс жерде дауыс беруін өткізу кезінде қатысуға;
- 8) учаскелік сайлау комиссиясы мүшелерінің пайдаланылмаған сайлау бюллетеньдерін санауы және жоюы кезінде қатысуға;
- 9) дауыс беру барысына және оның қорытындыларын шығаруға кедергі жасамай, фотожазба, дыбысжазба және бейнежазба жасауға;
- 10) дауыс беру нәтижелері туралы хаттамаларды жоғары тұрған сайлау комиссияларына беру рәсімін байқауға;
- 11) дауыс беру өткізілгеннен кейін дауыс беру қорытындылары туралы сайлау комиссиясының хаттамаларымен танысуға, олардың куәландырылған көшірмелерін алуға;
- 12) сайлау комиссиясы мүшелерінің назарын осы Конституциялық заң талаптарының бұзылуына аударуға, оларға бұзушылықтар туралы тиісті жазбаша мәлімдемелерді, актілерді табыс етуге және табыс еткені туралы белгі соқтыруға құқылы. Сайлау комиссиясының төрағасы, оны алмастыратын адам сенім білдірілген адамдардың, байқаушылардың өтініштері бойынша дауыстарды санау хаттамасына олардың жасаған актілерін қоса беруге міндетті.

«ҚР сайлау туралы» КЗ 20-1-б. 4-т.

Права представителей аккредитованных общественных объединений и некоммерческих организаций

- 1) присутствовать на заседании избирательной комиссии;
- 2) получать информацию о количестве избирателей, принявших участие в голосовании, в том числе в голосовании вне помещения;
- 3) находиться в помещении для голосования соответствующего избирательного участка во время проведения голосования и подсчета голосов;
- 4) сопровождать переносные избирательные урны, в том числе находиться в транспортном средстве во время их перевозки;
- 5) наблюдать за ходом голосования, процедурой подсчета голосов и оформления результатов голосования на избирательном участке, в пункте для голосования в условиях, обеспечивающих возможность четкого обозрения всех перечисленных процедур;
- 6) обжаловать решения, действия (бездействие) соответствующей избирательной комиссии и (или) ее членов в вышестоящую избирательную комиссию или суд;
- 7) присутствовать при проведении голосования избирателей вне помещения для голосования в случае невозможности их прибытия в помещение для голосования;
- 8) присутствовать при подсчете и погашении членами участковой избирательной комиссии неиспользованных избирательных бюллетеней;
- 9) делать фото-, аудио - и видеозаписи, не мешая ходу голосования и подведению его итогов;
- 10) наблюдать процедуру передачи протоколов о результатах голосования вышестоящим избирательным комиссиям;
- 11) после проведения голосования знакомиться с протоколами избирательной комиссии об итогах голосования, получать их заверенные копии;
- 12) обращать внимание членов избирательной комиссии на нарушения требований настоящего Конституционного закона, вручать им соответствующие письменные заявления, акты о нарушениях и получать отметки о вручении. Председатель избирательной комиссии, лицо, его замещающее, обязаны по заявлению доверенных лиц, наблюдателей приложить к протоколу подсчета голосов составленные ими акты.

п.4 ст.20-1 КЗ «О выборах в РК»

Аккредиттелген қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінің міндеттері

- 1) олардың жеке басы мен өкілеттігін куәландыратын құжаттарын өздерімен алып жүруге;
- 2) сайлау процесіне, сайлау комиссиясының дауыстарды санау және шешімдерді қабылдау рәсіміне араласпауға;
- 3) сайлау комиссиясының жұмысына кедергі келтіретін іс-әрекеттер жасамауға;
- 4) сайлау учаскесінде сайлау комиссиясы төрағасының тиісті сайлау комиссиясы белгілеген тәртіп ережелерін сақтау жөніндегі талаптарын орындауға;
- 5) өз ескертулерін құжатталған, шынайы және тексеруге болатын фактілермен негіздеуге;
- 6) Қазақстан Республикасының осы Конституциялық заңының және өзге де заңнамасының талаптарын сақтауға;
- 7) алаламауға, нақты кандидатқа, саяси партияға артықшылық бермеуге;
- 8) фото-, аудио- және бейнежазбаны жүзеге асыру және тарату кезінде Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген талаптарды сақтауға міндетті.

Обязанности представителей аккредитованных общественных объединений и некоммерческих организаций

- 1) иметь при себе документы, удостоверяющие их личность и полномочия;
- 2) не вмешиваться в избирательный процесс, в процедуру подсчета голосов и принятия решений избирательной комиссией;
- 3) не предпринимать действия, препятствующие работе избирательной комиссии;
- 4) выполнять требования председателя избирательной комиссии по соблюдению правил поведения на избирательном участке, установленных соответствующей избирательной комиссией;
- 5) основывать свои замечания на документированных, действительных и поддающихся проверке фактах;
- 6) соблюдать требования настоящего Конституционного закона и иного законодательства Республики Казахстан;
- 7) сохранять непредвзятость, не выражать предпочтение конкретному кандидату, политической партии;
- 8) при осуществлении и распространении фото-, аудио- и видеозаписи соблюдать требования, предусмотренные законами Республики Казахстан.

Аккредиттелген қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес ұйымдардың өкілдерінің өкілеттіктері

Байқаушының өкілеттіктері оның тегі, аты, әкесінің аты (егер ол жеке басты куәландыратын құжатта көрсетілген болса) көрсетіле отырып, жазбаша нысанда куәландырылуға тиіс.

Бұл құжат байқаушыны жіберген ұйымның мөрімен куәландырылады және байқаушының жеке басын куәландыратын құжатты көрсеткен кезде жарамды болады. Құжаттар байқаушы туралы деректерді есепке алу журналына енгізу арқылы оны тіркеу үшін сайлау комиссиясының төрағасына не оны алмастыратын адамға көрсетіледі.

«Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Конституциялық заңның 20-1-бабының 1-тармағы

Байқаушылар ҚР заңнамасын бұзған жағдайда, тиісті сайлау комиссиясы байқаушыны тіркеудің күшін жоюға құқылы.

«Қазақстан Республикасындағы сайлау туралы» Конституциялық заңның 20-1-бабының 4-тармағы

БАЙҚАУШЫЛАРДЫ ТІРКЕУ

**БАЙҚАУШЫЛАРДЫ ЖІБЕРЕТІН ҚБ және КеҰ
ӨКІЛДЕРІ КЕЛЕСІ ҚҰЖАТТАРДЫ ҰСЫНАДЫ**

- ТАӘ көрсетілген, байқаушының өкілеттіктері мөрмен куәландырылған құжат
- Байқаушының жеке басын куәландыратын құжат

ДАУЫС БЕРУ КҮНІ УРК

- ҚБ және КеҰ реестрінен тексереді
- Тіркеу журналына мәліметтерді енгізеді
- Сайлау учаскесінде Тәртіп ережелерімен қол қою арқылы байқаушыны таныстырады

Полномочия представителей аккредитованных общественных объединений и некоммерческих организаций

Полномочия наблюдателя от политических партий, иных общественных объединений, некоммерческих организаций Республики Казахстан должны быть удостоверены в письменной форме с указанием его фамилии, имени, отчества.

Данный документ заверяется печатью организации, направившей наблюдателя, и действителен при предъявлении документа, удостоверяющего личность наблюдателя. Документы предъявляются председателю избирательной комиссии либо лицу, его замещающему, для регистрации наблюдателя путем внесения данных о нем в журнал учета.

п.1 ст.20-1 Конституционного закона «О выборах в Республике Казахстан»

При нарушении законодательства РК наблюдателями соответствующая избирательная комиссия вправе отменить регистрацию наблюдателя.

п.4 ст.20-1 Конституционного закона «О выборах в Республике Казахстан»

РЕГИСТРАЦИЯ НАБЛЮДАТЕЛЕЙ

**ПРЕДСТАВИТЕЛИ ОО И НКО, НАПРАВЛЯЮЩИЕ
НАБЛЮДАТЕЛЕЙ, ПРЕДОСТАВЛЯЮТ
СЛЕДУЮЩИЕ ДОКУМЕНТЫ**

- Документ, удостоверяющий полномочия наблюдателя с указанием ФИО, заверенное печатью ОО или НКО
- Документ, удостоверяющий личность наблюдателя

УКР В ДЕНЬ ГОЛОСОВАНИЯ

- Проводит сверку с реестром ОО и НКО
- Вносит сведения в журнал регистрации
- Знакомит с Правилами поведения на избирательных участках под роспись наблюдателя

Аккредиттелген қоғамдық бірлестіктердің, коммерциялық емес ұйымдардың өкілдеріне жағдай жасау

Байқаушылар үшін сайлау жәшіктерін, жасырын дауыс беруге арналған кабиналарға кіруді және шығуды бақылауына жағдай жасалуға тиіс.

«ҚР сайлау туралы» КЗ 39-б. 1-т.

Дауыс беруге арналған үй-жайдағы дауыстарды санау жүргізілетін столдар УСК мүшелерінің іс-әрекетін үй-жайдағы қатысушы барлық адамдардың көріп отыруы қамтамасыз етілетіндей етіп орналастырылады. Дауыстарды санау кезінде қатысатын байқаушылар дауыстарды санауды бюллетеньдердегі белгілердің көрініп тұруы қамтамасыз етілетіндей қашықтық пен жағдайда байқап тұрады.

«ҚР сайлау туралы» КЗ 43-б. 1-т.

Дауыс беруге арналған үй-жайдағы адамдар дауыс беруді өткізу жөніндегі комиссия белгілеген ережелерді қатаң сақтауға міндетті. Тиісті сайлау комиссиясының төрағасы бір мезгілде дауыс беруге арналған үй-жайдағы сайлаушылардың санын реттейді; тәртіпке жауапты болады және осы Конституциялық заңның ережелерін бұзып, дауыс беруді өткізуге кедергі келтірген кез келген адамның ол жерден кетуін талап етуге хақылы.

Дауыс беру күні дауыс беруге арналған үй-жайда сайлау процесіне қатысы жоқ бөгде адамдардың болуына тыйым салынады.

Қазақстан Республикасының сайлау туралы заңнамасын бұзған жағдайда, учаскелік сайлау комиссиясының мүшесі оның жұмысына қатысудан дереу шеттетіледі, ал байқаушы мен өзге адамдар сайлау комиссиясының жазбаша нысанда қабылданған дәлелді шешімі бойынша дауыс беруге арналған үй-жайдан шығарылады.

«ҚР сайлау туралы» КЗ 39-б. 2-т.

Обеспечение условий для представителей аккредитованных общественных объединений и некоммерческих организаций

Для наблюдателей должна быть обеспечена возможность наблюдать за избирательными урнами, за входом и выходом из кабин для тайного голосования.

п.1 ст.39 КЗ «О выборах в РК»

В помещении для голосования столы, за которыми производится подсчет голосов, размещаются таким образом, чтобы обеспечивался обзор действий членов УИК со стороны всех присутствующих в помещении лиц. Наблюдатели, присутствующие при подсчете голосов, наблюдают за подсчетом голосов на расстоянии и в условиях, обеспечивающих обзоримость отметок в бюллетенях.

п.1 ст.43 КЗ «О выборах в РК»

Находящиеся в помещении для голосования лица обязаны строго соблюдать правила, установленные избирательной комиссией. Председатель соответствующей избирательной комиссии регулирует количество избирателей, находящихся в помещении для голосования одновременно; ответственен за порядок и имеет право потребовать от любого, кто нарушает положения настоящего Конституционного закона и препятствует проведению голосования, покинуть помещение.

В день голосования запрещается присутствие в помещении для голосования посторонних лиц, не связанных с избирательным процессом.

В случае нарушения законодательства Республики Казахстан о выборах член участковой избирательной комиссии немедленно отстраняется от участия в ее работе, а наблюдатель и иные лица удаляются из помещения для голосования по мотивированному решению избирательной комиссии, принятому в письменной форме.

п.2 ст.39 КЗ «О выборах в РК»